

O nekim pitanjima mjesta i uloge male ratne mornarice

(»VOJNO DELO« br. 1—2/59)

... Ratna mornarica predstavlja jedan od tri osnovna vida oružanih snaga zemlje kojoj pripada. Njeno mjesto u tom okviru određuje se ulogom koju je ona odigrala sticajem raznih okolnosti u prošlosti, odnosno ulogom koja joj se u svakom pojedinom periodu predviđa politikom i strategijom te zemlje za bližu ili dalju budućnost.

Uloge raznih ratnih mornarica bile su u toku historije vrlo različite, što je zavisilo od niza međusobno tijesno povezanih stalnih ili manje-više varijabilnih okolnosti kao što su: geografsko-strategijski položaj zemlje kojoj je ova ili ona ratna mornarica pripadala, opća unutrašnja politika te zemlje i posebno njen društveno-politički porredak i privredno-ekonomski razvoj, njena spoljna politika i spoljno-političke kombinacije itd. ...

... Uoči prošlog rata postojala je i grupa tzv. malih ratnih mornarica, čije su flotne snage bile uništene, zarobljene ili likvidirane samopotapanjem već u prvim danima svog stupanja u rat. Takvu sudbinu doživjele su flote norveške, danske, poljske, holandske, belgijske, bivše jugoslavenske, a donekle i grčke ratne mornarice, ne došavši, s neznatnim izuzecima, uopće do bilo kakvog izražaja. Međutim, najveća greška koja se može učiniti proučavajući historiju ratnih mornarica prošlog rata bila bi, ako bi se ocijenilo da su ove flote doživjele takvu sudbinu samo zbog toga što su bile malene, te iz tako pogrešne ocjene izvlačiti još pogrešniji zaključak da pomorska država, koja ne može danas graditi i izgraditi jaku flotu, nema uopće smisla da gradi bilo kakvu; ili još dalje, kako to neki pokušavaju dokazati, da male ratne mornarice u savremenim uslovima nemaju svoj »raison d' être«, ako nisu uklopljene u pomorske snage ovog ili onog od dva danas postojeća vojno-politička bloka. Da su takva shvaćanja i zaključci neosnovani vidi se najbolje iz spomenutog slučaja francuske mornarice, koja je, iako relativno vrlo jaka, doživljela istu sudbinu kao i spomenute male ratne mornarice, a samo nešto kasnije, tako je prošla i bivša italijanska mornarica. Prema tome, ako, proučavajući stranice historije rata na moru tražimo razloge zašto je neka ratna mornarica uspjela, a neka nije uspjela da odigra namijenjenu

joj ulogu, onda to nikako ne smijemo tražiti jednostrano, tj. samo u tome kakva je snaga i veličina bila ove ili one flote. Očigledno su uzroci uspjeha ili neuspjeha ove ili one RM vrlo različiti. Tako je naprimjer, činjenica da je flota bivše jugoslavenske RM bila uništena odmah prvih dana fašističke agresije na Jugoslaviju, no uzroci njene propasti nisu ležali samo u tome što je bila mala i relativno daleko slabija od agresorove, nego u nizu drugih općepoznatih faktora, među kojima: trulost bivše Jugoslavije kao državne tvorevine, posebno trulost i izdajnička uloga kraljevskog režima, špijunsko-kapitulantski stav tadašnje Vrhovne komande, kapitulacije nenarodne armije u cjelini itd. Osim toga, jedan od spoljnih razloga, zbog čega je propala ne samo bivša jugoslavenska vojska i mornarica, nego i sve armije i mornarice ostalih spomenutih malih država, ležao je u činjenici da su fašističke agresivne mašine kršile te države počesno, jednu po jednu, zahvaljujući, pored ostalog, i špekulantskom vojno-političkom držanju i odnosima između nekih antifašističkih zemalja.

Napokon, propast pomorskih snaga bivše jugoslavenske mornarice, kao što je poznato, nije značila kraj nego početak rata protiv agresora u istočnom dijelu Jadrana, što ukazuje na neobično važnu činjenicu, tj. da zemlja čiji narod ima morala, snage i volje za otpor, za borbu i gdje postoji rukovodstvo sposobno da tu borbu organizira i vodi, može iznova započeti, produžiti i uspješno voditi borbu na moru i poslije onakvog sloma kakav je doživjela kraljevska ratna mornarica bivše Jugoslavije...

...Uloga, pak, ratne mornarice neke vanblokove drzave ne može biti drukčija, nego da, u okviru odbrambenih snaga svoje zemlje, brani svoje more i obalu, a samim time i njen akvatorijalno-teritorijalni integritet.

Međutim, ovakva uloga ratne mornarice vanblokove zemalja bez obzira na niz razlika, nužno proizilazi ne samo iz njene miroljubive politike, nego i iz određenih neizbježnih refleksa politike blokova. Rukovodstvo, naime, ni jednog ni drugog bloka očigledno nije uvjereno — pri ovakvoj sopstvenoj snazi, pri postojećem manje-više uravnoteženom odnosu snaga između blokova uopće i pri postojećim podjednakim industrijskim i naučno-tehničkim dostignućima u naoružanju posebno — da može postići ciljeve bez proširenja uticaja na vanblokove zemlje koje danas obuhvataju 45% ukupne površine Zemljine kugle, 39% svjetskog stanovništva (računajući kolonije kao blokove teritoriju), 70% ukupnih svjetskih resursa osnovnih strategijskih sirovina (nafte, urana, kobalta, boksita, olova, mangana itd.). Odatle i nastojanja i jednog i drugog bloka da privuku što

više sadašnjih vanblokovskih država. Pri tome se i jedni i drugi služe najrazličitijim metodama, počevši od najblažih »teoretsko-ideoloških« uvreravanja, preko političko-diplomatskih bilateralnih razgovora i ekonomske pomoći van OUN do drugih pritisaka raznih vrsta. Van svake je sumnje da u te metode spadaju i naprijed spomenute »teorije« o nesvrishodnosti malih ratnih mornarica bez njihovih uključenja u pomorske snage ovog ili onog bloka. . .

Postavlja se pitanje: da li bi ratna mornarica neke zemlje van bloka mogla u operativno-strategijskom smislu odigrati namijenjenu joj ulogu u slučaju rata, a pri postojećoj općoj međunarodnoj konstelaciji pomorskih snaga?

Naš je odgovor na to pitanje nepokolebljivo pozitivan, jer, pored ostalog, bazira na nizu nedvojbenih činjenica operativno-strategijskog karaktera, koje govore u prilog takvom shvatanju.

Prije svega, glavne suprotnosti raznog karaktera u savremenoj međunarodnoj situaciji ne postoje između ove ili one izdvojene miroljubive zemlje, s jedne, i ovog ili onog bloka, s druge strane, nego između blokova kao takvih. Zbog tih suprotnosti je uostalom i došlo do formiranja blokova, zbog toga oni i postoje i teže da se dalje jačaju. Prema tome, ukoliko se ne nađe miroljubivo rješenje spornih problema, nego se oni pokušaju riješiti putem sile, glavni udari glavnih blokovskih snaga i njihovih ratnih mornarica biće neizbježno obostrano usmjereni na glavne ciljeve i protiv glavnine snaga i glavnine ratnih mornarica protivnog bloka. Odatle jasan i logičan zaključak: ukoliko bi, uslijed razvoja ratnih zbivanja, zbog ranije navedenih razloga, bila napadnuta u ovoj ili onoj fazi eventualnog novog svjetskog rata ova ili ona miroljubiva zemlja, na nju u cjelini, pa prema tome i na njenu ratnu mornaricu, može otpasti samo odgovarajući i to, s obzirom na angažovanost protivpomorskih snaga suprotnog bloka, relativno mali dio pomorskih snaga agresora. Ovo, naravno, važi i za oružane snage u cjelini, uključujući tu lansirna i atomska ubojna sredstva. Zato, po mom mišljenju, pri operativno-strategijskoj procjeni situacije, neka miroljubiva pomorska zemlja, rješavajući operativno-strategijske probleme opsega, unutrašnje strukture, mjesta i uloge i načina upotrebe svoje ratne mornarice, treba da uzima u obzir upravo taj presumptivni dio ukupnih pomorskih snaga ovog ili onog bloka, a ne njihovu cjelokupnu pomorsku silu.

Drugo, s obzirom na naprijed izloženu, logično određenu operativno-strategijsku ulogu ratne mornarice neke vanblokovske zemlje, s obzirom na to da je ona po svojoj namjeni vezana na svoje obalno

more, na svoj arhipelag i obalu, s obzirom na to da joj je osnovni zadatak da u okviru oružanih snaga svoje zemlje, samostalno ili u sadejstvu sa KoV i RV brani i odbrani svoje more i obalu, potrebno je i realno takvu ratnu mornaricu posmatrati ne samo kroz prizmu njenih pomorskih (plovnih) snaga, već treba imati u vidu i sve ostale borbene elemente koje ona obuhvata. Obalska odbrana, naprimjer, sa svim svojim najrazličitijim ubojnim elementima — pomorska avijacija, obalska i specijalna artiljerija, minska, torpedna i druga odbrambeno-napadna sredstva, otočne i rubne teritorijalne snage, desantne i protivdesantne pomorske jedinice, jedinice KoV orijentisane na odbranu obale itd. — sve te snage zajedno s flotom čine njenu snagu, bez obzira na to kako su ti elementi interno organizaciono postrojeni i u kakvoj se međusobnoj proporciji nalaze. Predmet je, naravno, posebne vještine pri procjeni koliko će koja zemlja od ukupnih sredstava uložiti u ovaj ili onaj ubojni element svoje ratne mornarice, no sigurno je jedno: za savremene uslove sa stanovišta malih mornarica dobro je samo ono rješenje koje, — ne nasjeđajući raznim podmetanjima u obliku alternative: »ili velika flota ili ništa« — vodi računa o harmoničnom razvoju svih ubojnih elemenata, a u skladu sa karakterom svog mora i obale, sa svojim ekonomskim, industrijskim, brodogradilišnim, tehničkim i ostalim mogućnostima, s tradicijom, navikama, mentalitetom i uopće borbenim kvalitetima onih koji će ta sredstva koristiti i, posebno, u skladu sa zahtjevima novih razornih i lansirnih sredstava atomskog doba...

... Razumije se samo po sebi da ovaj uprošćeni i uopćeni proračun važi uz nekoliko realnih pretpostavki: prvo, da bi branilac do zadnjeg daha branio teško stečenu slobodu i da bi se žešće borio od svakog eventualnog agresora; drugo, da bi branilac u borbi primijenio taktiku koja najbolje odgovara njegovim uslovima za šta se, naravno, valja pripremiti u svakom pogledu već u miru; treće, da bi agresor sigurno težio uništiti napadnutu mornaricu za nekoliko sati ili dana, zbog čega bi obavezno morao poći na jednovremen odlučujući udar po svim njenim ubojnim i bazijskim elementima, jer ako tako ne bi postupio, onda bi već zbog toga odmah u početku napada izgubio operativno-strategijsku inicijativu. Isto tako agresor bi prije ili poslije morao napasti mornaricu svake od onih miroljubivih zemalja, koje bi mu smetale bilo zbog svog geografsko-strategijskog položaja, bilo zbog strategijskih sirovina koje se u njima nalaze, bilo zbog potrebe za pomorskim bazama i komunikacijama u tom području, a sve ovo radi toga da bi svojoj ratnoj mornarici omogućio da izvrši glavni zadatak. A ovakva logika u postupcima, koju bi

razvoj ratnih zbivanja neminovno nametnuo bilo kom agresoru, dovela bi ne samo do sasvim drukčijeg odnosa pomorskih snaga velikih napadača i malih branilaca, nego takva logika u kalkulaciji već sada u miru predstavlja, pored ostalog, veoma važan moment pri odlučivanju da li uopće započeti agresijom. I nije bez veze s ovim pitanjem, usput da kažemo, činjenica da oni veliki o kojima ovisi danas sudbina svijeta sve više i ozbiljnije pokazuju želju da se nađu rješenja spornih pitanja ne putem sile, nego pregovorima.

Prema svemu izloženom očigledno je:

— da postojanje i daljnje jačanje ratne mornarice bilo koje miroljubive, vanblokofske zemlje ne predstavlja samo određenu ubojnu snagu, nego samim svojim postojanjem djeluje protiv otpočinjanja agresije, te u sadašnjoj međunarodnoj situaciji svako jačanje upravo armija miroljubivih zemalja i u njihovom okviru ratnih mornarica, iako to zvuči paradoksalno i na prvi pogled protivriječno, znači zaista prilog miru;

— da bi ratna mornarica neke miroljubive zemlje sa operativno-strategijske tačke gledišta imala sve izgleda da izvrši onu ulogu koja joj je namijenjena u slučaju eventualnog rata. . .

ĐURO LONČAREVIĆ

Neka pitanja narodne odbrane u savremenim uslovima

(»VOJNO DELO« br. 1/66)

... Istorija čovečanstva ispunjena je mnogobrojnim ratovima koji su pratili njegov razvitak. Nekada su ratovi trajali veoma kratko i svodili se na jednu ili nekoliko uzastopnih bitaka. Armije su bile malobrojne i slabo naoružane. Ishod rata rešavao se u oružanim sukobima armija čija je borbena sposobnost, pored ostalog, bila uslovljena, prvenstveno stepenom ekonomskog razvitka društva izraženim u proizvodnji naoružanja i ratne opreme. Uporedo sa razvojem proizvodnih snaga, a kao rezultat toga razvoja, koristila su se otkrića nauke za ratne potrebe. Proizvodilo se sve modernije naoružanje i